

פרפראות

פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

האות יו"ד משרי הועברה ליהושע ונתחלקה בין אברהם ושרה אות ב-ז

מפתח ענינים שלח תשפ"ה

א, בירור במה שפירש רש"י כשרים היו וקראם רשעים
ב, ויקרא משה להושע בן נון יהושע, יהושע לא זכה לבן
ג, בירור באבותי בקשו עלי רחמים האם אין זה דורש אל המתים
ד, ביאור המתים אינם יודעים מידי ע"ד רוח אחרת היתה עמו
ה, ביאור בכתובים נחל אשכל בלי ווי נחל אשכול ב ווי
ו, יש לפרש ע"ד האות וא"ו שהיא אות האמת
ז, האות יו"ד משרי הועברה ליהושע ונתחלקה בין אברהם ושרה
ח, בכתוב וימאסו בארץ חמד"ה נרמזו טענות המרגלים
ט, למה נשלחו מרגלים מכל שבט ושבט מהרש"א
י, אחינו המסו את לבבנו מי הם ומה חשדו בנשיאים חת"ס
יא, למה התפלל משה רק על יהושע ורק לאחר שראה ענותנותו
יב, ביאור"כ בדרך צחות כי המרגלים נראו ענקים רק בגלל צלם
יג, כוחו של כלב היה מאביו
יד, סר צלם מבאר איך אמר בצלו חמדתי וישבתי ואין לו צל
טו, יתמו ושם ימתו מבואר ע"ד מ"ש התפארת שלמה
טז, רמז בכתובים לארבעים ימי תשובה שנתן הקב"ה לישראל
יז, כיון דדעת משה גם היה לשלוח המרגלים, מה חטאו הם יותר ממנו
יח, חכמים התירו כלאים רק בציצית למה יט, מעשה נורא בהר"ר יחיאל מאיר מגאסטינין בבירור בענין אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מה קודם למה
כ, בירור בדבר הקשה בדברי רבי משה הדרשן שהביא רש"י
כא, כריכת הציצית שלא על פי דין
כב, ביאור בתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא

א, בירור במה שפירש רש"י כשרים היו וקראם רשעים

כתיב (במדבר י"ג ב') "שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען",

כתב רש"י, למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, **ורשעים** הללו ראו ולא לקחו מוסר,

כתיב (במדבר י"ג ג') וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ידוד כלם **אנשים** ראשי בני ישראל המה,

כתב רש"י, כלם **אנשים** - כל אנשים שבמקרא לשון **חשיבות**, ואותה שעה **כשרים** היו,

איך קראם רשעים וקראם כשרים

קשה בפירוש, אם, כל אנשים שבמקרא לשון **חשיבות**, איך קראם רשעים, שכתב, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר,

והנה אמת נכון הדבר, שקראם רשעים על שם סופם, אך עדיין קשה, הרי אנשים הם לשון חשיבות, ואיך אפשר לקראם רשעים,

וגם, איך בפסוק אחד אחרי השני, פעם קראם לפי אותה שעה, ופעם קראם ע"ש סופם,

ביאור דברי רש"י ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר

אפשר לפרש בדרך רמז מעט מזעיר, דמה שאמר רש"י ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, הכוונה, לאו דוקא אל המרגלים,

אלא כל אדם הרואה דבר שיש ללמוד ממנו, בפרט בדבר החמור כ"כ כעסקי דבה, ואינו **לוקח מוסר**, הריהו בגדר **רשע**, ולא דוקא הכוונה אל המרגלים, שאותה שעה כשרים היו.

הקב"ה נקרא צור שהוא צור עולמים ויוצר האדםב, ויקרא משה להושע בן נון יהושע, יהושע לא זכה לבן

כתיב, (במדבר י"ג ט"ז) "ויקרא משה להושע בן נון יהושע"

איתא בגמרא (פסחים דף קיט עמוד ב) דרש רב עזריא, זימנין אמר ליה משמיה דרב, וזימנין אמר ליה משמיה דרב אשי, מאי דכתיב "ויגדל הילד ויגמל", עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק. לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן, איני מברך, שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק: טול וברך! אומר להן: איני מברך, שיצא ממני עשו. אומר לו ליעקב: טול וברך! אומר להם: איני מברך, שנשאתי שתי אחיות בחייהן, שעתידיה תורה לאוסרן עלי. אומר לו למשה: טול וברך, אומר להם: איני מברך, שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי. **אומר לו ליהושע**, טול וברך! אומר להן: **איני מברך, שלא זכיתי לבן, דכתיב: יהושע בן נון בן נון יהושע בנו**. אומר לו לדוד: טול וברך: אומר להן: אני אברך, ולי נאה לברך, שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

יש להבין לאלה שאמרו שאינם מברכים בגלל ישמעאל עשיו לא נכנס לארץ אבל מה פגם הוא בנה שאין לו בן, (עיין מהרש"א בביאור בעניין)

ויש לפרש כדלהלןחילק הקב"ה את האות י' באברהם ושרה והחזירו ביהושע

איתא במדרש, (קהלת רבה פרשה ה י"ז) **כתיב** (בראשית י"ז ה') "ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם" **אברהם** אינו מוליד **אברהם** מוליד **שרי** אינה יולדת **שרה** יולדת,

מבואר, כי ע"י הוספת האות ה' באברהם ושרה זכו לוולד,

איתא בגמרא ירושלמי (סנהדרין פרק ב הלכה ו) ר' הונא בשם ר' אחא, יו"ד שנטל הקדוש ברוך הוא מאמנו שרה ניתן **חציו על שרה וחציו על אברהם**,

תני ר' הושעיה עלה יו"ד ונשתטח לפני הקדוש ברוך הוא ואמר רבון העולמים עקרתני מן הצדקת הזאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא צא לך, לשעבר היית נתון בשם **נקיבה** ובסוף תיבה, חייך שאני נותן בשם **זכר** ובראש תיבה, הדא הוא דכתיב (במדבר יג טז) **"ויקרא משה להושע בן נון יהושע"**,

איתא בגמרא (ברכות דף י עמוד א) הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה, קרבים ובני מעים. והיינו דאמרה חנה, (שמואל א' פרק ב' פסוק ב') "אין קדוש כה' כי אין בלתיך ואין צור כאלקינו". מבואר כי חנה קראתו להקב"ה **צור** בלידת שמואל בנה, ע"כ,

איתא בגמרא (מנחות דף כט עמוד ב) **כתיב** (ישעיהו כ"ו ד') "בטחו בה' עדי עד כי בי-ה ה' צור עולמים" מאי שנא דכתיב **בי-ה ולא כתיב י-ה**, כדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי: אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא, אחד **בה"י** ואחד **ביו"ד**, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי **בהבראם אלא בה"י בראם**, הוי אומר: העולם הזה בה"י, והעולם הבא ביו"ד. ע"כ,

מבואר כי הבריאה בעולם הזה באות ה', לפיכך כשביקש הקב"ה **לשנות את טבע הבריאה באברהם ושרה**, עשה כן ע"י האות ה',

שמא יש לומר בלולי דמסתפינא, מכיוון והיתה זו סעודתו של יצחק אבינן כאומרז"ל **"ויגדל הילד ויגמל"**, עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק. ויצק נולד עיי' שמו של יהושע כדאית בגמרא ובמדרש דלעיל,

לפיכך אמר יהושע כי אין לו ליטול חלק בסעודה זו, שנולד יצחק ע"י חלוקת היו"ד שקיבל בין אברהם ושרה ובכך נולד, כי אין זה אה לפגוע בכבודו של יצחק אבינו,

ג, בירור באבותי בקשו עלי רחמים האם אין זה דורש אל המתים

ביאור ע"ד התוספות, ע"ד הזוהר הק', ע"ד האר"י ז"ל, ע"ד הב"ח,

איתא בגמרא (סוטה דף לד עמוד ב) **כתיב** (במדבר י"ג כ"ב) "ויעלו בנגב ויבא עד חברון" - ויבאו מבעי ליה, אמר רבא, מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן: **אבותי, בקשו עלי רחמים** שאנצל מעצת מרגלים.

אם יודע לעשות ייחוד השייך לאותו צדיק, **תהיה נשמת אותו צדיק לעזר ולסיוע גדול לאותו אדם.**

ובספרים יש, ואולי זה מה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו **"ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו"**, (במדבר יד, כד), **"ה'רוח אחרת"** היתה הזכות אבות שהיתה עמו והיא באה לו ע"י ההשתטחות על קברות אבותיו הק'.

מבואר, **ע"ד התוספות,** דעל ידי תפלה שזה מתפלל **מודיעין להן שכך נתפלל,**

ע"ד הזוהר הק', בזכות אבותיו הנקברים פה וכיוצא בזה,

ע"ד האריז"ל, אם יודע לעשות ייחוד השייך לאותו צדיק, **תהיה נשמת אותו צדיק לעזר ולסיוע גדול לאותו אדם**

ע"ד הב"ח, התפלל לשם **במקום קדושה** כדי שתהא תפילתו נשמעת,

ד, ביאור המתים אינם יודעים מידי ע"ד רוח אחרת היתה עמו

איתא בגמרא (ברכות דף יח עמוד ב) מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו, והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך הוא וזרע ברביעה שניה. של כל העולם כולו - לקה, שלו - לא לקה. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה חדא לחברתה: בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, לא כך אמרתי לך: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים? אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה שניה

תוספות (סוטה דף לד עמוד ב) ד"ה אבותי בקשו עלי רחמים - וא"ת והאמר בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) **דמיתי לא ידעין מידי ומשמע במסקנא,** ואפילו אבות העולם, **יש לומר** דעל ידי תפלה שזה מתפלל **מודיעין להן שכך נתפלל,** והכי אמר בפרק שני דתענית (דף טז.) למה יוצאין לבית הקברות כדי שיבקשו עליהם מתים רחמים וכן בפרקי דחסידיים בעובדא דרבי מנא דאשתטח אמערתא דאבוה. עכ"ל התוספות,

כתב הב"ח (יו"ד סוף סימן רי"ז) עוד ראיתי תשובה על שם מוהר"ר חיים פלטיאל (ע"י שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך ד"ל ס"י קסד) על הנודרים לילך לבית הקברות, קצת היה נראה **כדורש אל המתים, דכלב שנשתטח על קברי אבות** (סוטה לד ע"ב) התפלל לשם **במקום קדושה** כדי שתהא תפילתו נשמעת,

עין יעקב (תענית פרק ג - סדר תעניות אלו דף כג עמוד ב אות ס) ותו רבי מני בריה הו קא מצערו ליה דבי נשיאה אזיל אשתטח אמערתא דאבוה אמר ליה אבא אבא הני מצערו לי. יומא חד הוה קא חלפי התם אנקוט כרעייהו דסוסווייהו עד דקבילו עלייהו דלא קא מצערי ליה.

כדכתיב באברהם (בראשית יט כז) אל המקום אשר עמד שם, **אלמא שהמקום גורם,** א"נ מי שביזה את המת ולכבודו משתטח על קברו, זה מצינו (חגיגה טז ע"ב כב ע"ב, יומא פז.) מכות ה ע"ב), אך נשים ובני אדם שאינן יודעין זה, לא ידעתי הליכתן למה, ואני רגיל לפתוח להן בחרטה ויתירו להם הנדר, ויתן לצדקה מה שהיה מוציא על הדרך, ואח"כ יתן מה שנשער כפי שהיה טרחו והילוכו, וזה יתן לצדקה וינצל מצעקה ע"כ.

מיהו כבר החזיקו במנהג זה ואין מוחה, ויש לזה סמך **בספר הזוהר** (פרי אחרי ע ע"ב עא ע"ב), ודוקא להשתטח על קברי אבות ולהתפלל לפניו יתברך על כל צרה שלא תבוא **בזכות אבותיו הנקברים פה** וכיוצא בזה, וכבר נתקנו סדרי התפילה למשתטחים על קברי אבות ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה,

ובשו"ת **שדה הארץ** (ח"ג אבהע"ז סימן יא) כתב שאע"פ שלא נמצא לשום אחד מהמחברים אי יש מצוה להשתטח על קברי הצדיקים, **אפשר שיש בזה מצוה, וזכותם תגן עלינו שימלאו משאלותינו לטובה כמו שמצינו בכלב,**

וכבר העיד האור המופלא **האריז"ל** כי בהשתטחות האדם על קבר הצדיק, ובפרט

כתיב **אשכול** בוא"ו, ע"ש אפגשם כדוב **שכול** כי מקום זה גרם להם שנעשו **שכולים**, וע"י זה **נכרתו** ספו תמו, וע"ז נאמר, **כרתו** משם בני ישראל כלומר, **שנכרתו** משם. עכ"ל העץ יוסף,

ו, יש לפרש ע"ד האות וא"ו שהיא אות האמת

יש לבאר הקושיא דלעיל במה שכתב **אשכול** בלי וא"ו וכשלקחו כתב **אשכול** בוא"ו, ע"ד שנתבאר לעיל, שבתחילה היה כלב עמהם מחשש שיהרגוהו, אך אח"כ כשלקחו אמר לילך עם האמת שבלבו, וכידוע **שאות וא"ו** הוא **אות האמת** כדאיתא בזוה"ק פ' ויקרא, עה"כ (יהושע ב') שאמרה רחב ונתתם לי **אות אמת**, וע"ז הוסיפה תורה האות **וא"ו** לומר לך שביקש לילך עם **האמת** שבלבו,

ואולי יש לומר, מכיוון ובמרגלים דמשה למדנו שהאות **וא"ו** היא **אות האמת**, כפי שפירשנו, לפיכך ראה בזוה"ק לבאר מה שאמרה רחב במרגלים דיהושע, ונתתם לי אות אמת, זו האות וא"ו.

ז, האות יו"ד משרי הועברה ליהושע ונתחלקה בין אברהם ושרה

איתא בגמרא (סוטה דף לד עמוד ב) יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שנאמר, (במדבר י"ג ט"ז) "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", י-ה יושיעך מעצת מרגלים.

חילק הקב"ה את האות י' באברהם ושרה והחזירו
ביהושע ביאור ע"ד הפשט

איתא במדרש, (קהלת רבה פרשה ה י"ז) **כתיב** (בראשית י"ז ה') "ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם" **אברהם** אינו מוליד **אברהם** מוליד **שרי** אינה יולדת **שרה** יולדת,

איתא בגמרא ירושלמי (סנהדרין פרק ב הלכה ו) ר' הונא בשם ר' אחא, יו"ד שנטל הקדוש ברוך הוא מאמנו שרה ניתן חציו על שרה וחציו על אברהם,

תני ר' הושעיה עלה יו"ד ונשתטח לפני הקדוש ברוך הוא ואמר רבון העולמים עקרתני מן הצדקת הזאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא צא לך, לשעבר היית נתון בשם

שדפון מלקה אותו. הלך וזרע ברביעה ראשונה. של כל העולם כולו - נשדף, ושלו לא נשדף. אמרה לו אשתו: מפני מה אשתקד של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה, ועכשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו.

אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה (שמתה). אמרה לה: לכי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה לה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, הניחיני, דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים. **אלמא ידעי**,

ומתרצת הגמרא, דילמא איניש אחרינא שכיב ואזיל ואמר להו,

פירוש, איניש אחריני מבין החיים, שמת, ובא להני רוחות וסיפר להם את אשר נעשה בין החיים, עיי"ש.

לפי"ז אפשר לתרץ את קושיית התוס', איך ביקש כלב, **אבותי בקשו עלי רחמים**, הרי אינם יודעים, את אשר נעשה בין החיים,

אלא, משום שהיתה "רוח אחרת עמו", פירוש, רוח של אדם אחר שמת, וסיפר לאבות העולם, וזהו שאמרו בגמרא, שאמר להן "אבותי בקשו עלי רחמים", ומסיים שם, והיינו דכתיב ועבדי כלב **עקב היתה רוח אחרת עמו**, וכך ידעו האבות.

ה, ביאור בכתובים נחל אשכול בלי וי' נחל אשכול ב וי'

כתיב (במדבר פרק יג פסוק כג) "ויבאו עד נחל **אשכול**",

כתיב (במדבר פרק יג פסוק כד) "למקום ההוא קרא נחל **אשכול**",

והקשו בה רבים, כתיב **אשכול** בלי וי' ואח"כ כשלקחו משם כתיב **אשכול** בוא"ו,

כתב העץ יוסף (על מדרש תנחומא שלח אות י') ונראה ליתן טעם, שבתחילה כתב ויבוא עד נחל **אשכול** בלא וא"ו, ואח"כ כשלקחו משם

נקיבה ובסוף תיבה, חייך שאני נותנד בשם
זכר ובראש תיבה, הדא הוא דכתיב (במדבר יג
טז) **"ויקרא משה להושע בן נון יהושע"**,

**יש לבאר, למה היה הקב"ה צריך לחלק האות י'
חציו לאברהם וחציו לשרה, ולמה החזירו ביהושע,**

כתיב (בראשית פרק יב פסוק ז) **"וירא ה' אל
אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן
שם מזבח לה' הנראה אליו"**,

רש"י ויבן שם מזבח - **על בשורת הזרע ועל
בשורת ארץ ישראל**,

איתא בגמרא (ברכות דף יעמוד א) הקדוש ברוך
הוא צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח
ונשמה, קרבים ובני מעים. והיינו דאמרה
חנה, (שמואל א' פרק ב' פסוק ב') **"אין קדוש כה'
כי אין בלתיך ואין צור כאלקיני"**. מבואר כי
חנה קראתו להקב"ה **צור** בלידת שמואל בנה,

איתא בגמרא (מנחות דף כט עמוד ב) **כתיב**
(ישעיהו כ"ו ד') **"בטחו בה' עדי עד כי בי-ה ה'
צור עולמים"** מאי שנא דכתיב בי-ה ולא כתיב
י-ה, כדדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי: אלו שני
עולמות שברא הקדוש ברוך הוא, אחד **בה"י**
ואחד **ביו"ד**, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד
והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד
והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר: אלה
תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי
בהבראם אלא בה"י בראם, הוי אומר: העולם
הזה בה"י, והעולם הבא ביו"ד. ע"כ,

מבואר כי הבריאה בעולם הזה באות ה',
לפיכך כשביקש הקב"ה **לשנות את טבע
הבריאה באברהם ושרה**, עשה כן ע"י האות
ה',

ולפי שהבטחת הזרע והבטחת הארץ היו
באים כאחד, **כפירש"י** ויבן שם מזבח - **על
בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל**,

לפיכך בשעה שביקש הקב"ה לקיים ההבטחה
לכניסתם לארץ השיב את האות י' ליהושע
שהיה סיבה בכניסתם לארץ.

**ביאור ברמז למה הוסיף משה בשמו של
הושע את האות י' דייקא**

יש להבין, אם לרמז בשמו את בקשת
הישועה, הרי בשם הושע מרומז ישועה, ואם
לומר מי הוא המושיע, והוסיף י' בשמו לומר
י-ה יושיעך, וכי יש מי שאינו יודע מי הוא
המושיע,

ביאור ע"ד רמז

יש לומר בדרך רמז, מכיוון והמרגלים מוציאי
דיבת הארץ היו עשרה, לפיכך הוסיף י' לשמו
לומר שהקב"ה יושיעך מעצתם של י' מרגלים,

**ח, בכתוב וימאסו בארץ חמד"ה
נרמזו טענות המרגלים**

כתיב (תהילים ק"ו כ"ד) **"וימאסו בארץ חמד"ה
לא האמינו לדברו"**, וברש"י, **"וימאסו בארץ
חמד"ה - בשלוח מרגלים, והוציאו דבה על
הארץ, ע"כ**,

בשלושה דברים תפסו המרגלים על ארץ ישראל

ח'זק הוא ממנו,
אנשי מ'דות, אנשים גדולים
ד'בת ה'ארץ, ארץ אוכלת יושביה,

שלושה דברים אלו מרומזים במילה חמד"ה

המילה **חמד"ה** הם ר"ת

ח'זק

מ'דות

ד'בת ה'ארץ

בכך מרומזים טענות המרגלים על ארץ
ישראל.

**ט, למה נשלחו מרגלים מכל שבט
ושבט מהרש"א**

כתיב (במדבר י"ג ב') **"איש אחד איש אחד
למטה אבותיו תשלחו"**,

כתב המהרש"א, (סוטה ל"ד ע"ב ד"ה שלח לך),
ע"פ כוונתם הרעה שלא האמינו להקב"ה
שהיא ארץ טובה, לא רצו כל שבט ושבט מהם
לשלוח מרגל שאינו משבטו, **כי לא האמין לו**,

לזה א"ל, איש אחד איש אחד למטה אבותיו
תשלחו, היינו לפי דעת כל נשיא ושבט בהם,
עכ"ל המהרש"א,

עלה בדעתו כי הוא האיש שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד,

ולפיכך חשש משה רבינו, שאם יהיה יהושע בעצת מרגלים, לא יוכל להיכנס לארץ, ולכן התפלל עליו. י-ה יושיעך מעצת מרגלים.

וזה שאמר הכתוב (במדבר פרק כ"ז י"ח) "ויאמר ידוד אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו"

כתב רש"י, אשר רוח בו – "כאשר שאלת" שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד,

עוד אפשר לפרש הלשון "כאשר שאלת"

עוד יש לפרש, **כאשר שאלת**, הכונה, **הבקשה שביקשת**, "י-ה יושיעך מעצת מרגלים".

(בילקוט ביאורים דמתיבתא (סוטה ל"ד ע"א) מביא שמונה דרכים בביאור הקושיא, למה התפלל רק על יהושע)

יב, ביאורו"כ בדרך צחות כי המרגלים נראו ענקים רק בגלל צלם

כתיב (במדבר י"ג ל"ג) "ושם ראינו את הנפילים בני ענק", וברש"י, ענק. שמעניקים חמה בקומתן,

אפשר לפרש בדרך צחות, "שמעניקים חמה בקומתן", שצל החמה, היא זו שהעניקה להם את קומתן הבלתי טבעי, ונראו ענקים,

וע"ז אמרו המרגלים "ושם ראינו את הנפילים בני ענק", כי בדרך הטבע, פעמים שהצל עושה את האדם בגודל כל יתואר, ואז נראה האדם ענק ביותר, ללא שום קשר לגובהו האמיתי,

וע"ז אמר להם משה רבינו, (במדבר י"ד ט"ו) "סר צלם אל תיראום", שהקב"ה הסיר מהם הצל, ולכן "אל תיראום", שהם בגודלם הטבעי, ולא כמו שראיתם אותם ענקים בגלל צל החמה. וסר צלם מעליהם.

י, אחינו המסו את לבבנו מי הם ומה חשדו בנשיאים חת"ס

כתיב (דברים פרק א פסוק כ"ח), "אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלות ובצורת בשמים וגם בני ענקים ראינו שם",

כתב החת"ס סופר (חת"ס סופר על התורה פרשת דברים תקצ"ב), **פירוש**, דאיתא במדרש (זהר שלח) שהמרגלים חשבו לכשיבואו לא"י לא יהיו עוד נשיאים, ע"כ יירצו לגרום עיכובא,

ואיתא בירושלמי (סוטה ל"ב ע"ב, מיייתי בתוס' סוטה ל"ד ד"ה טורטני) שמלבד נשיא לכל שבט היה עוד אי עם כל אי ואי, והי' כ"ד מרגלים דכתיב איש אי למטה איש אי למטה ע"ש,

והנה גם ישראל הבינו שאין להאמין להנשיאים כי הם ישקרו מטעם הנ"ל, אך אותם שלא היו נשיאים להם האמינו, והיינו **אחינו המסו את לבבנו לא נשיאינו** כ"א אחינו, עכ"ד,

יא, למה התפלל משה רק על יהושע ורק לאחר שראה ענותנותו

כתיב (במדבר י"ג ט"ז) "ויקרא משה להושע בן נון - יהושע", וברש"י, **התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים**,

איתא בתרגום יונתן, (במדבר י"ג ט"ז) כד חמא משה **ענותנותיה דיהושע**, קרא משה להושע בר נון יהושע, (שהוא נוטריקון י-ה יושיעך)

ביאור הענין שהתפלל רק לאחר שראה ענותנותו והתפלל רק על יהושע

אפשר לומר, לפי שידע משה רבינו, כי יבוא זמנו, ואז יבקש מאת השי"ת, (במדבר כ"ז ט"ז), "יפקד ידוד אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה",

כתב רש"י אלוקי הרוחות - למה נאמר, אמר לפניו, רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, **מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד**,

וכאשר ראה משה רבינו ענותנותיה דיהושע, והבין שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו,

יג, כוחו של כלב היה מאביו

כתיב (במדבר י"ג ו'), "למטה יהודה כלב בן יפונה",

כתיב (במדבר י"ד כ"ד), "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה"

איתא בגמרא (תמורה ט"ז ע"א), (סוטה י"א ע"ב), **כתיב**, (יהושע ט"ו י"ז), וילכדה, "עתניאל בן קנז, אחי כלב", ויתן לו את עכסה בתו לאשה, מבואר, שעתניאל וכלב אחים היו, והיו שתייהם בניו של קנז,

ומקשה הגמרא, וכלב בן קנז הוא, והלא כלב בן יפונה הוא, (כמ"ש במדבר י"ג ו' כלב בן יפונה) אלא, מאי בן יפונה, הוא בן שפנה מעצת מרגלים, ע"כ,

מבואר בגמרא, שלעולם כלב הוא בן קנז, ומה ששינה הכתוב שמו לבן **ליפונה**, ללמדך שפנה ממעצת מרגלים,

בירור מה הוסיפו חז"ל בדרשתם

יש להבין, למה היה צריך לשנות שמו של אביו מקנז ליפונה ללמדנו שבנו כלב פנה מעצת מרגלים,

הלא מקרא מלא דיבר הכתוב שרוח אחרת היתה עמו, ולא הלך בעצת מרגלים, ומה יתן לך דרשת חז"ל,

יש לומר, דלפיכך שינה הכתוב שם אביו של כלב מקנז ליפונה, לומר לך דכח הבן שהיה יכול לילך מנגד לעצת המרגלים, היה מכוח האב, וע"ז נאמר, יפה כח הבן, מכוחו של אב.

והדבר מכוון, שהכוח שלא לילך בעצת המרגלים, היה מכח האב, מהא דאמרו חז"ל,

(סוטה ל"ד ע"ב) "אבותי" בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים.

יד, סר צלם מבאר איך אמר בצלו חמדתי וישבתי ואין לו צל

מבואר בספר העיקרים ובאור המאיר

ביאור הדבר בספר העיקרים ובספר אור המאיר

כתיב, (שיר השירים פרק ב פסוק ג'), "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי",

כתב רש"י (שיר השירים פרק ב פסוק ג), ומדרש אגדה, התפוח הזה הכל בורחים הימנו לפי שאין לו צל, כך ברחו כל האומות מעל הקדוש ברוך הוא במתן תורה, אבל אני בצלו חמדתי וישבתי,

איתא במדרש (רבה שיר השירים פרשה ב' אות ג') ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב ולמה כן לפי שאין לו צל לישיב בצלו, כך ברחו אומות העולם משבת בצל הקדוש ברוך הוא ביום מתן תורה, יכול אף ישראל כן ת"ל בצלו חמדתי וישבתי, ע"כ,

יש להקשות, תחילת הכתוב אמר שהכל בורחין הימנו כי אין לו צל, ואיך סיים בצלו חמדתי, כלומר שיש לו צל,

ויש לבאר ע"ד הכתוב בפרשתנו (במדבר י"ד ט') **סר צלם מעליהם וה' אתנו וגו'**, וכך הוא מבואר באור המאיר,

בספר העיקרים מבאר ע"ד קבלת היסורים

בספר העיקרים (מאמר ג פרק א), כתב, וכן מה שאמרו שם בפרק שירה, תפוח מה הוא אומר, כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי (שיר השירים ב' ג'), על זה הדרך **יתפרש**, כי לכך נמשל הקדוש ברוך הוא בתפוח כמו שאמרו במדרש חזית, לומר לך אף על פי שאילן התפוח אין אדם נהנה בצלו לפי שאין לו צל גדול כשאר אילנות, מכל מקום לתקות טובת הפרי וריחו ומתיקותו וערבותו אל החיך ישתוקק האדם **לישב בצל המועט ההוא**,

כך אף על פי שיסורין באין על האדם העובד את השם ואינו מצליח בעולם הזה בהיותו יושב בסתר עליון ובצל שדי יתלונן, ראוי לו שלא יעזוב תומו בהיותו מקוה השכר העתיד לבא ומתיקותו וערבותו למכירים בו, **וכן אמר במדרש חזית**, מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב לפי שאין לו צל, כך ברחו אומות העולם משבת בצל הקדוש ברוך הוא ביום מתן תורה, יכול אף ישראל כן תלמוד לומר בצלו חמדתי וישבתי, עכ"ל בעל העקרים.

להסתלק מן העולם, וזהו, האם תמנו, כלומר
האם כבר השלמנו עבודתנו בעולם הזה,
שהגיע זמנינו לגווע, עיי"ש,

דבר זה מרומז בפסוק, "יתמו ושם ימתו",
פירוש שכאשר יגיעו לשלימות אז ימותו, וגם
האותיות יתמו הם האותיות ימתו, וזה
הפירוש "יתמו ושם ימתו".

כתיב (איכה ג כב) **חסדי ה' כי לא תמנו כי לא**
כלו רחמיו, כתב רש"י ויש מפרשים כי לא
תמנו כמו (במדבר יז) האם תמנו לגווע, יש לפרש
כדלעיל, שמה שלא **תמנו** שעדיין לא הגענו
לשלימות, הוא מחסד ה',

טז, רמז בכתובים לארבעים ימי תשובה שנתן הקב"ה לישראל

כתיב (במדבר י"ד ל"ד), "כימים אשר תרתם את
הארץ, ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה,
תשאו את עונותיכם",

אפשר לרמז הפסוק, כי אלו הם ארבעים ימי תשובה
מר"ח אלול ור"ה ויו"כ

"אשר תרתם את הארץ" רמז למרגלי הגוף,
כמו שפירש רש"י את הפסוק בפרשתנו (במדבר
ט"ו ל"ט) "ולא תתורו אחרי לבבכם" כתב
רש"י, כמו (במדבר יג) "מתור הארץ", הלב
והעינים הם מרגלים לגוף, ומסרסרים לו את
העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה
את העבירות, עכ"ל,

"ארבעים יום", רמז לארבעים ימי תשובה,
כמ"ש בספר אבודרהם סדר תפלת ראש
השנה, וז"ל, ויש מקומות שנוהגין להשכים
מראש חדש אלול, כי בראש חדש אלול עלה

משה להר פעם שלישית לקבל לוחות שניות,
והתפלל בהם על ישראל, ונתקבלה תפלתו,
ונתנו לו הלוחות וירד ביוה"כ, ונקבע יום
מחילה וסליחה לדורות.

והדרשנים אומרים סמך לדבר, "אני לדודי
ודודי לי" ר"ת אלו"ל. וסופי תיבות ד' יודיין
מספר מ' יום, עכ"ל אבודרהם,

"יום לשנה יום לשנה" רמז לשתי ימים
ראשונים של השנה, שהם ראש השנה,
"תשאו את עונותיכם", רמז ליום כיפור,
כמ"ש הכתוב (ויקרא ט"ב) ונשא השעיר עליו
את כל עונותם, ובימים אלו תשאו את
עונותיכם מאתכם.

כתב באור המאיר, (ויקרא שיר השירים),
ולכאורה יש להבין, כיון שאין לתפוח צל
ולפיכך ברחו האומות הימנו, אם כן איה
אפוא הצל לעמו ישראל, באומרו אבל אני
בצלו חמדתי וישבתי,

והנראה, על דרך דאיתא במדרש (מובא
בשלה"ק בריש שער הגדול) ה' צלך (תהלים קכא, ו)
מה צל הזה אם אתה בוכה הוא בוכה נגדך,
ואם אתה שוחק יושב בשמים ישחק גם כן
נגדך, כי באמת כלל זה מונח בידינו (זוה"ק ח"א
קסד, א'), **באתערותא דלתתא אתער לעילא**,

ואין לך שום דבר בעולם אשר אנחנו בני
ישראל מעוררים למטה שלא יתער דוגמתו
בעולמות עליונים, אם רע או טוב,

והנה מעלה מובחרת זאת חיבב אותנו הקדוש
ברוך הוא, **להיות לנו לצל** לעורר בהתעוררות
התחתון התעוררות עליון, כי חלק ה' עמו
(דברים לב, ט), וכחם יפה בנענועם החבל קצה
התחתון, לנענע קצה חבל עליון בשרשו,
לאפוקי האומות, הצל עובר וחלף, ואין כחם
יפה לעורר דוגמתם להיות הקדוש ברוך הוא
בחינת צל להם, כאשר לעם קרובו ישראל,
וכדברי המדרש ה' צלך אם אתה בוכה הוא
בוכה נגדך, ואם אתה שוחק הוא שוחק נגדך,
אתה דייקא ולא האומות, הצל עובר מהם
מאתו יתברך, ומאומה אין בידם לפעול
בהתעוררותם דלתתא התעוררות צל עליון.
עכ"ד,

מבואר, שרק לישראל ה' צלך, אבל לא
לעכו"ם, ובכך יש לבאר, **סר צלם, אבל וה'**
אתנו,

ובצחות יש לומר, חביבין ישראל שנבראו
בצלם, אל תקראי בצלם אלא בצלם

טז, יתמו ושם ימתו מבואר ע"ד מ"ש התפארת שלמה

כתיב (במדבר י"ד ל"ה) במדבר הזה יתמו ושם
ימתו,

כתב התפארת שלמה, פירוש הפסוק (במדבר
י"ז כ"ח) "האם תמנו לגווע", כי כאשר "תמנו",
כלומר כאשר כבר מגיעים לשלימות, אין יותר
מה לתקן בעולם הזה, ואז הגיע עתו של אדם,

טובה - לא הייתי אומר להם לראות על כל דבר ודבר, ולפיכך כשראיתם שהוא טוב בעיני, היה לכם לחזור ולומר לא נשלחה מרגלים, שהרי הוא בטוח שהארץ היא טובה,

דכך איתא בגמרא, וכי אדם בורר חלק רע לעצמו, ואפילו הכי חטאתם ולא האמנתם, עכ"ל המהר"ל,

מבואר בדברי המהר"ל שמשה רבינו לא חטא, מכיוון שחשב שילמדו "מדעתו" שהארץ טובה, כדאיתא בגמרא וכי אדם בורר חלק רע לעצמו, והם לא רצו ללמוד מדעתו של משה רבינו שהארץ טובה,

יש לברר ההבדלים בין פירוש רש"י בחומש לגמרא

כתיב (במדבר י"ג א') "וידבר ידוד אל משה לאמר, **שלח לך אנשים** ויתרו את ארץ כנען",

פירש"י, "לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח", ע"כ,

איתא בגמרא (סוטה ל"ד ע"ב), שלח לך אנשים, אמר ריש לקיש שלח לך **מדעתך**, וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו,

פירש"י, מדעתך,

אני איני מצוה אותך, אבל ישראל הם אומרים לך, אני איני מעכב על ידך,

יש לברר ההבדלים

בין לדעתך, לבין, מדעתך,
בין אני איני מצוה לך, **לבין**, אבל ישראל הם אומרים לך,
בין, אם תרצה שלח, **לבין**, אני איני מעכב על ידך,

ובזה בא רש"י לכוון לשתי התירושים על קושיית הרמב"ן, למה מש"ר לא חטא בחטא המרגלים, וביקש רש"י לומר כי שתי התירושים אמת ויציב.

יש לומר כי הפירושים השונים ברש"י הם לכוון לתירוץ המהרש"א והשני לכוון לתירוץ המהר"ל

ועתה נבוא לבאר ההבדלים כמין חומר,

בגמרא (סוטה ל"ד ע"ב) **כתב רש"י** "מדעתך", מכיוון וביקש לתרץ את קושיית הרמב"ן על משה רבינו, כדברי המהר"ל, שביקש מש"ר שילמדו "מדעתו", ויחזרו בתשובה ולא

בספר נועם מגדים, מבאר הכתוב וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום, שלאחר ארבעים ימי תשובה החל ביום כפור חוזרים לדרכם ואינם יודעים כי עיקר המטרה להגיע לסוכות ושמחת תורה, עיי"ש.

יז, כיון דדעת משה גם היה לשלוח המרגלים, מה חטאו הם יותר ממנו

הקשה הרמב"ן, (במדבר י"ג ב') כיון דדעת משה היה גם כן לשלוח המרגלים, מה חטאו המרגלים יותר ממנו, הרמב"ן מאריך מאוד בקושייתו, ובתירוץ, עיין שם,

תירוץ המהרש"א על קושיית הרמב"ן

כתב המהרש"א (סוטה ל"ד ע"ב) ד"ה שלח לך (לדעתך), הקב"ה הסכים בשליחות יהושע ב' אנשים, והם כלב ופנחס שהוחזקו כבר לצדיקים ולא יוציאו דיבה על הארץ, ולא שלחו אותן, רק שידעו מהיכן נוחה ליכבש,

וגם כאן הסכים הקב"ה עם משה לשלוח ב' אנשים כאילו, כמ"ש שלח לך אנשים, דרוב מיעוט שנים,

אבל ישראל לא היה כוונתם בכך, אלא לידע האם טובה אם רעה, ומשה לא ידע את כוונתם זה הרעה, וע"כ אמר וייטב בעיני משה, ואמר ליה הקב"ה שלח "לדעתך" שלא ידעת כוונתם הרעה,

"ולא לדעתי", כי ה' יראה ללבב, שכל כוונתם לבושת א"י, עכ"ל המהרש"א,

מבואר בדברי המהרש"א שמשה רבינו לא חטא, מכיון ושלחם "לדעתו", שחשב לשלחם,

רק שידעו מהיכן נוחה ליכבש, ולפי דעתך אם תרצה שלח, אבל לא היה זה לדעת הקב"ה שידע כוונתם הרעה,

תירוץ המהר"ל על קושיית הרמב"ן

כתב המהר"ל (גור אריה במדבר י"ג פסוק ב') לפיכך אמר להם משה שישלחו המרגלים ולראות הטובה היא אם רעה, וכל הענין הכתוב בפרשה הזאת,

הכל עשה משה רבינו עליו השלום, אולי יחזרו בהם ואל ישלחו, כשיראו, שאני מצוה להם לשלוח ולראות, שאלמלא לא היתה

ישלחו, שאין אדם בורר חלק רע לעצמו, והם לא רצו ללמוד מדעתו,

לפי"ז אפש"ל בדרך רמז, דלפיכך דנו חז"ל באריכות להתיר פשתן בציצית.

יט, בירור בענין אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מה קודם למה

כתיב (במדבר ט"ו ל"ט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם",

איתא במדרש (מובא ברש"י במדבר ט"ו ל"ט) עין רואה ולב חומד וכו',

הקושיא ידועה, קודם היה צ"ל הכתוב, אחרי עיניכם, ואח"כ אחרי לבבכם

כך מבאר המלבי"ם את הקושיא, דעת רבים, שהתעוררות חמדת הלב אל העבירה בא מסבת החושים, כמ"ש העין רואה והלב חומד, ואמרו, שאין אדם מתאוה אלא ממה שראו עיניו.

וכתב בעל העקידה, בלשונו המליצית (שער ע"ב דף ב' ע"ב), **לא יכשלו הרגלים רק לאשמת העינים**, א"כ היה צריך לכתוב אחרי עיניכם ואחרי לבבכם,

בירור המלבי"ם דהלב קודם לעינים

כתב המלבים, לתרץ קושיא זאת, אמנם חז"ל דייקו ההפך, כי בצד אי לולא קדמו ציורי התאוה למשול בלבו בדרך רע או דרכי המינות שמשלו בלבו להסיר מפניו יראת ה' ופחדו, לא היה מתפעל ממראה עיניו,

ומה שנתפעל ממראה עיניו אל התאוה, זה אות כי כבר סללו ציורי התאוה מסלה בלבבו מקודם, וז"ש שהעינים הולכים אחר הלב שלולא ציורי התאוה שקנו בלבו לא יתפעל מראות עיניו,

וע"כ הקדים ולא תתורו אחרי לבבכם, שהוא הקודם לצייר ציורי התאוה ומדות הרעות ואז יתור אחר עיניו, וראיה לדבר נגד האומרים, שלא יתפעל הלב אל הציורים הרעים רק ע"י שהובילו אותם העינים אל הנפש פנימה, דהא גם הסומא יעשה תועבות גדולות אף שלא ראה בעיניו.

ובכך מבואר מה שהוסיף רש"י בגמרא "אמר לו הקב"ה אני איני מעכב על ידך", פירוש, אם הנך רוצה לבדקם אם יחזרו בהם אם לאו, הרי יש להם "בחירה ואני איני יכול לעכב הבחירה", וזהו "אני איני מעכב על ידך",

ורש"י בחומש, ביקש לתרץ את קושיית הרמב"ן על משה רבינו, כדברי המהרש"א, שכתב שאמר לו הקב"ה שלח "לדעתך" שלא הבנת כוונתם הרעה, **ולא לדעתך**, שאני יודע כונתם, ולפיכך פירש רש"י, אם תרצה שלח, שאינך יודע כוונתם,

וגם לא הוסיף רש"י בחומש, אני איני מעכב על ידך, שלא היה משה מבקש להחזירם מדרכם הרעה, שבזה יש להם בחירה, אלא שלא ידע כוונתם. ולכן גם לא הביאר רש"י את לשון הגמרא, וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו, שזה מבואר רק בדברי המהר"ל, כדפרשנו.

יח, חכמים התירו כלאים רק בציצית למה

כתיב, (במדבר ט"ו ל"ט) "ועשו להם ציצת וגו', ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם",

איתא בגמרא (יבמות ד'), אריכות דברים בשקו"ט להתיר כלאים בציצית, ובמסקנא למידין **"לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו, גדילים תעשה לך"**, והתירו הפשתן עם הצמר בציצית,

יש להבין, למה האריכו כ"כ חז"ל בשקלא וטריא, להתיר פשתן עם צמר בציצית

אפשר לפרש, משום שבמצות ציצית כתיב, **"ולא תתורו אחרי לבבכם"**, ופירש רש"י **תתורו כמו מתור הארץ**, הלב והעינים הם מרגלים לגוף, עכ"ל,

כתיב (יהושע ב' ו' הפטרת שלח), בשילוח המרגלים דיהושע, **"ותטמנם בפשתי העץ"**, שהצלת המרגלים היתה ע"י פשתן,

אף כאן בציצית, יש לנו לומר, כי אנו צריכים להתיר פשתן בציצית, בכדי להינצל מהמרגלים שבגוף,

מעשה נורא בהר"ר יחיאל מאיר**מגאסטינין איך שביאר לדברי רש"י**

בספר שיח שרפי קודש (פרשת תצוה), עה"פ (שמות כ"ח) "ואלה הבגדים וכו' ואפוד", כתב רש"י, לא שמעתי וכו' ולבי אומר לי וכו' כמין סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים, רש"י פירש על פי מעשה שהיה

מעשה שהיה, הצדיק הקדוש הר"ר יחיאל מאיר מגאסטינין זצ"ל, פעם אחת פגע אשה אחת בבגדי פריצות, ותיכף ברח לחדרו ובכה מאוד על מה שאירע לו פתאום לראות בבגדי פריצות,

אך ניחם את נפשו, עם מאמר רש"י ז"ל פ' תצוה, האפד עשוי כמין סינר של שרות רוכבות על סוסים, איך ראה רש"י הקדוש סינר של שרות, אלא מוכח מזה שהי' רש"י הקדוש הולך פ"א דרך הרחוב ופתאום בא כנגדו שרות רוכבות על סוסים וראה את הסינר, והי' מתאונן מאוד ע"ז. אך אח"כ כשבא לפרשת האפוד, נזכר אי"ע בהסינר, ובודאי האפוד עשוי כמין הסינר הזה, ועיי' ניחם גם הה"ק מגאסטינין זי"ע את נפשו, בטח בא הדבר הזה כנגדו, לתקן איזה ענין, והבן גודל קדושתם. ע"כ,

בכך אפשר לפרש, מה שאמרו קודם אחרי לבבכם, ואח"כ אחרי עיניכם,

והרי זו מעין הבטחה, כי מי ששומר לבו ממחשבות און, יזכה לכך שלא יראו עיניו תמונות שוא, ורק מי שאינו שומר לבו מחשוב ברע, יבוא להיכשל בראיה רעה, וזהו שהקדים, אחרי לבבכם, שאם הלב מוכן לכך שאינו רוצה לראות, אז מובטח לו שלא ייכשל באחרי עיניכם, ולכן נאמר קודם אחרי לבבכם ואח"כ אחרי עיניכם. וזהו, ולא תתורו אחרי לבבכם, ממילא לא תיכשלו באחרי עיניכם.

כ, בירור בדבר הקשה בדברי רבי משה הדרשן שהביא רש"י

כתיב (במדבר ט"ו ל"ח) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת",

כתב רש"י, ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי

"על כנפי בגדיהם" - כנגד (שמות י"ט) "ואשא אתכם על כנפי נשרים".

"על ארבע כנפות" ולא בעלת שלש, ולא בעלת חמש, כנגד, ארבע לשונות של גאולה שנאמר

במצרים (שמות ז) **והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי**,

"פתיל תכלת" על שם שכול בכורות, תרגום של שכול תכלא. ומכתם היתה בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב,

ושמונה חוטים שבה, כנגד שמונה ימים ששהו ישראל, משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים,

הקושיא בדברי רבי משה הדרשן

כתב המהר"ל (גור אריה במדבר פרק טו פסוק מ"א ד"ה, כנגד שמנה), הקשה הרא"ם, דברשת בשלח (שמות יד, ה) כתב רש"י שהשירה אמרו **ביום ז' של פסח**, לכך אנו קוראים את השירה ביום ז', וכאן פירש דהיתה השירה ביום ח',

תירוץ המהר"ל על הקושיא

ואין זה קשיא, דמן סוף היציאה עד יום ז' של פסח הוא ז' ימים, ומתחלת היציאה, עד שאמרו שירה ח' ימים, דחשיב זמן התחלת היציאה מחצות י"ד, שאז יצא מרשות מצרים, כיון ששחטו הפסח (שמות י"ב ו'), שהוא אלוהיהם, ולא היו רשאים לומר דבר להם, **זה נקרא יציאה מרשותם**. אף על גב דהליכה ממש גמר יציאתם ממצרים היה ביום ט"ו, וראיה שהוציאם מרשות מצרים ביום י"ד, שהרי **איסור חמץ מתחיל ביום ארבעה עשר מחצות ואילך** (פסחים ד ע"ב),

ואכילת מצה רק בליל חמשה עשר (שמות יב, יח), אלא, מפני שמתחיל היציאה מחצות יום ארבעה עשר, עכ"ל המהר"ל,

מבואר, כי המהר"ל מחלק בין תחילת היציאה לסוף היציאה, ומתחילת היציאה, היה שמונה ימים, כדברי רבי משה הדרשן.

תירוץ נוסף על הקושיא בדברי רבי משה הדרשן שהביא רש"י

איתא במסכת שמחות (בתחילת המסכת), **כתיב** (שמות י"ב) "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים" וגו', וכתוב (במדבר ח) "כי לי כל בכור ביום, הכותי כל בכור וגו', (א"כ מתי היתה מכת בכורות ביום או בלילה)

ואתה משיב, א"ר יוחנן, אע"פ שהכה אותם מכת מות מחצי הלילה, היתה נפשם מפרפרת בהם עד הבוקר, משל הדיוט אומר נתת פת לנער הודע את אמו, אף הקדוש ברוך הוא אמר, אודיע לבני המיתה המשתקת הזאת ששונאיהם היאך מתים בה, אלא תשמור נפשותם עד הבוקר, כדי שיראו בני בשונאיהם, ע"כ,

מבואר, כי מכת בכורות נחלקה לשתי חלקים, המכה שהיתה בלילה, ומאז היו גוססים ומפרפרים עד הבוקר, והמיתה שהיתה ביום, ובכך מתורצת הסתירה, בין הכתובים, בחצי הלילה וה' הכה כל בכור, לבין הכתוב, ביום, הכותי כל בכור,

ברבית, וממי שטומן משקלותיו במלח, וממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא.

יש להבין למה אסרה תורה קלא אין בתכלת של ציצית,

ביאור העניין כדלקמן

האיסור בשעטנז בגלל קורבנות קין והבל

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"א אות י"ח), והיה קין אוהב לעבד אדמה לזרע, והבל היה אוהב לרעות צאן, זה נותן ממלאכתו מאכל לזה וזה נותן ממלאכתו מאכל לזה.

הגיע ליל יום טוב של פסח, אמר להם אדם לבניו בליל זה עתידין ישראל להקריב קרבנות פסחים, הקריבו גם אתם לפני בוראכם.

הביא קין מותר מאכלו קליות זרע פשתן, והביא הבל מבכורות צאנו ומחלבהן כבשים שלא נגזזו לצמר. ונתעב מנחת קין ונרצית מנחת הבל, שנאמר (שם ד) וישע ה' אל הבל ואל מנחתו.

רבי יהושע בן קרחה אומר, אמר הקדוש ברוך הוא אל יתערבו מנחת קין והבל לעולם, שמא חס ושלוש יתערבו בארג בגד, שנאמר [דברים כב, יא] לא תלבש שעטנז וגו'. אפילו היא מרוכבת לא יעלה עליך, שנאמר [ויקרא יט, יט] בגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך. עכ"ל פרקי דר"א, (עיי"ש ובמפרשים),

איתא במדרש (תנחומא פרשת בראשית סימן ט'), אמרו חז"ל בני ארבעים שנה היו קין והבל, ויבא קין מפרי האדמה מהו, מן מותר מאכלו, ורבנן אמרו זרע פשתן היה, והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, לפיכך נאסר צמר ופשתים שנא' (דברים כב) לא תלבש שעטנז וגו' ואמר הקדוש ברוך הוא אינו דין שיתערב מנחת החוטא עם מנחת זכאי לפיכך נאסר, עכ"ל מדרש תנחומא,

בעניין שהתירו חז"ל שעטנז/כלאים בציצית, עיין במפרשים, וגם פירשנו בדרך דרש, בפרשת בראשית

איסור קלא אילן על דרך הנ"ל

יש לומר, לפי האמור לעיל שנאסר הפשתן משום קרבנו של קין, הכי נמי יש לומר שאסור לצבוע בדבר הבא מן הצומח, שהוא היה קרבנו של קין, רק מצבע הבעל חי שהוא החלזון, שהיה קורבנו של הבל מבעלי החיים,

(שוטנשטיין בבא מציעא ס"א ע"ב בהערות) קלא אילן, הוא צבע הדומה לתכלת, ומקובל היום לזהותו בצבע אינדיגו, צבע זה מקורו בצמחים מסוימים ולא בחלזון, והוא פסול לתכלת של ציצית, ולכן הקפידו חז"ל בקלא אילן,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
"מכון פאר"

מייל y0527616166@gmail.com

בדבריו של רבי משה הדרשן נאמר, כי "פתיל תכלת". על שם שכול בכורות, תרגום של שכול תכלא. כלומר שהחוט תכלת הנוסף הוא משום הבכורים שהוכו ומתו, וכתב עוד, ושמונה חוטים שבה, כנגד שמונה ימים,

אפשר לומר, לפי שהחוט השמיני הוא כנגד מכת בכורות והמכה היתה גם בלילה וגם ביום, ומכיון ומכת בכורות היתה המכה בפטיש והגורם ששלחם פרעה, אפשר לומר, שבא ר' משה הדרשן להחשיב החלק הראשון של המכה ליום נוסף, ומאז היה שמונה ימים לקרע"ס.

עוד י"ל שמרמז ליו"ט שני של גלויות

אפשר לומר עוד, ששבע חוטים כנגד שבע ימים, וחוט שמיני רמז ליו"ט אחרון של פסח, שהוא יו"ט שני של גלויות, במהרש"א סנהדרין ל"ט

יש לומר, שעושין שבע ושמונה לרמז לאומרים ביום ז' ויש אומרים ביום שמיני.

כא, כריכת הציצית שלא על פי דין

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יא, ונוהגים לכרוך באויר ראשון ז' כריכות, ובשני ח' כריכות, והם יחד י"ה,

יש לבאר למה לא י' וה' סיבובים כנגד י"ה, משום שהאותיות י"ה הם שם של דין,

כתיב (תהלים סח ה) שירו לאלקים זמרו שמו סלו לרכב בערבות ב"ה שמו ועלזו לפניו: **פירש"י בי-ה שמו** - בשם י"ה שהוא ל' יראה כדמתרגמינן דחילא, עזי וזמרת י"ה (לקמן /תהלים/ קי"ח) וכן כי יד על כס י"ה (שמות יז) בתרגום וכן כי ביה ה' (ישעיה כ"ו) ארי בכך תתפרקון במימרא דחילא ה' ותקיף עלמא אומר המשורר שבחו לפניו וגורו מפניו ועלזו וזהו דוגמת האמור במקום אחר וגילו ברעדה (לעיל /תהלים/ ב'): עכ"ל רש"י וגם כתיב תהלים צ"ד אשר תיסרנו י"ה, יסור יסרני י-ה, לפיכך לא אמרו לכרוך הציצית בדרך הדינים.

כב, ביאור בתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא

איתא בגמרא בבא מציעא דף סא עמוד ב למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים, ברבית, יציאת מצרים גבי ציצית, יציאת מצרים במשקלות, אמר הקדוש ברוך הוא: אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור - אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו בנכרי ומלוה אותם לישראל